

IOSIF-VIOREL CURTA

ANALIZĂ COMPARATIVĂ
A PERFORMANȚELOR EDUCATIONALE
ALE ELEVILOR DE GIMNAZIU ȘI LICEU
DIN ȘCOLILE PUBLICE ȘI CELE CONFESIONALE ORĂDENE

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

Iosif-Viorel Curta

**Analiză comparativă a performanțelor educaționale
ale elevilor de gimnaziu și liceu
din școlile publice și cele confesionale orădene**

Iosif-Viorel Curta

**Analiză comparativă
a performanțelor educaționale
ale elevilor de gimnaziu și liceu
din școlile publice
și cele confesionale orădene**

Presa Universitară Clujeană

2025

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. habil. Adrian Hatos

Conf. univ. dr. habil. Delia Bîrle

ISBN 978-606-37-2865-5

© 2025 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice
mijloace, fără acordul autorului, este interzisă și se pedep-
sește conform legii.

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

Mulțumiri

„Motivația te ajută să mergi mai departe,
însă disciplina te ajută să te dezvolti.”

John C. Maxwell

În mod inevitabil, în demersul dezvoltării academice personale intervine nevoia de a apela la oameni binevoitori, care sunt dispuși să-și arate sprijinul, participând astfel la formarea și disciplinarea noastră în căutarea excelenței.

Această carte reprezintă rezultatul unei perioade de muncă de cercetare, în care am fost coordonat și îndrumat îndeaproape de către dl. prof. univ. dr. habil Adrian Hatos, care a reușit să mă convingă și să mă provoace la demararea acestui studiu, din perspectivă sociologică, prin compararea rezultatelor școlare la examenele naționale ale elevilor din școlile confesionale din Oradea, versus rezultatele elevilor din școlile publice.

Mărturisesc că nu a fost o decizie ușoară, neștiind cu ce mă voi confrunta pe acest parcurs de studiu, fiind extrem de ocupat prin funcția de conducere pe care o dețin, coordonarea proiectelor școlii, dar și pentru traversarea perioadei dificile a pandemiei Covid, cu multe provocări și limitări specifice.

Cu toată considerația și respectul binemeritat pentru competența în domeniu, pentru vasta experiență și destoinicie, doresc să mulțumesc frumos domnului profesor Adrian Hatos pentru argumentele folosite în a mă convinge de importanța acestei cercetări în sociologia educației, cu atât mai mult cu cât lucram de peste 20 de ani într-o școală confesională și cunoșteam destul de bine specificul acesteia. Consider că parcurgerea acestei etape a fost determinantă pentru formarea mea în abordarea

temelor de cercetare științifică cu impact asupra modului de observare, evaluare și interpretare a datelor și informațiilor care țin de educație cu tot ce înseamnă acest domeniu vast.

Aduc mulțumiri speciale soției și fiicelor mele, pentru înțelegerea, încurajarea și sprijinul oferit, ori de câte ori am solicitat ajutor în verificarea și corectarea referatelor și articolelor realizate pentru finalizarea cercetării.

Mulțumesc, de asemenea, întregii comisii de îndrumare și tuturor colegilor din grupul de cercetare de la școala de studii doctorale cu care am avut ocazia să lucrez în această perioadă, oameni care au adus plus valoare în evoluția mea științifică, prin abilitățile academice de specialitate manifestate de fiecare colaborator.

Se cuvine să mulțumesc editurii care a acceptat colaborarea pentru prelucrarea manuscrisului și pentru sugestiile obiective în a releva cât mai bine conținutul acestei cercetări.

Și nu în ultimul rând sunt recunoscător lui Dumnezeu, care a îngăduit să pot duce la bun sfârșit acest proiect.

Sper ca prin lecturarea acestei cărți să aduc un plus de încredere în școlile confesionale, să încurajez profesorii din aceste unități în a continua să fie dedicați acestui proces de investiție, dezvoltare și pregătire pentru viață al elevilor și totodată să provoc alți cercetători să continue studiile pe această temă mai puțin abordată în țara noastră.

Prefață

Volumul de față își are originea în teza de doctorat elaborată de **Iosif Viorel Curta**, *Analiza comparativă a performanțelor educaționale ale elevilor de gimnaziu și liceu din școlile publice și cele confesionale orădene*, o cercetare care se înscrie în tradiția solidă a sociologiei educației și a studiilor privind politicile educaționale. Tema investigată – diferențele de performanță dintre școlile confesionale și cele publice – este una dintre cele mai discutate și mai fertile în literatura internațională, încă de la „efectul școlilor catolice” identificat în studiile lui Coleman și continuat de Wilms și de mulți alți cercetători.

Numeroase analize comparative, realizate în contexte culturale diverse, au arătat în mod repetat că școlile confesionale obțin, în medie, rezultate educaționale superioare celor publice, un fenomen care nu se limitează la mediile catolice, ci a fost identificat și în cazul altor școlilor care sunt ghidate de organizațiile altor denominațiuni religioase.

În România, acest subiect rămâne surprinzător de puțin explorat, în ciuda creșterii constante a învățământului confesional în ultimele decenii în România. Absența unor astfel de investigații este de mirare în special în Bihor, un spațiu multicultural și multiconfesional, unde identitățile religioase și etnice se intersectează frecvent cu alegerile și performențele educaționale. În acest cadru, demersul lui Iosif Curta capătă o relevanță deosebită atât prin valoarea sa științifică, cât și prin potențialul său de a informa deciziile educaționale la nivel local și național.

Trebuie să subliniez însă și faptul că lucrarea are o semnificație personală remarcabilă: autorul este unul dintre cei mai respectați directori din învățământul preuniversitar orădean și conduce un liceu baptist. Cu atât mai mult trebuie subliniată rigoarea cu care textul își păstrează neutralitatea axiologică, evitând tentațiile partizane – rezultat al unei colaborări oneste și exigente între doctorand și coordonator.

Structura volumului urmează arhitectura canonică a cercetării în științele sociale: de la încadrarea conceptuală și discutarea literaturii de specialitate, la testarea empirică riguroasă a ipotezelor. Partea teoretică este amplă, solid documentată și traversează temele esențiale: istoria și specificul învățământului confesional, dezbaterile contemporane privind rolul acestuia, și o sinteză a literaturii de cercetare privind factorii determinanți ai performanței școlare și ai modului în care religiozitatea și mediul școlar din școlile confesionale influențează rezultatele educaționale. Sintetizată cu acuratețe, această secțiune oferă un cadru analitic coerent și bine ancorat în literatura internațională.

Cel mai impresionant însă este efortul empiric, structurat în trei studii complementare. Primul analizează date administrative privind performanțele la Evaluarea Națională și Bacalaureat ale tuturor școlilor confesionale și publice din Oradea, având grijă să distingă între filiere, rate de participare și rate de succes – nuanțe adesea ignorate în analizele locale. Știm toți că până la un punct, școlile își îmbunătățeau artificial rezultatele la examenele naționale prin manipularea participării elevilor la acestea. Rezultatele indică un avantaj statistic în favoarea școlilor confesionale, explicabil însă în special prin profilul lor preponderent academic. Al doilea studiu se bazează pe datele unei anchete realizate pe un eșantion individual extins, de elevi de clasa a VIII-a, și testează ipoteze privind impactul religiozității și al tipului de școală asupra performanțelor. Concluziile sunt nuanțate: religiozitatea elevilor are un efect pozitiv semnificativ, în timp ce tipul de școală nu prezintă un efect direct, sugerând un posibil efect de compoziție. Adică școlile confesionale prezintă rezultate mai bune pentru că elevii lor sunt mai religioși, nu pentru caracterul religios al școlilor în sine. Al treilea studiu, calitativ, analizează percepțiile directorilor din patru tipuri de școli asupra rezultatelor elevilor, valorilor instituționale, rolului religiei și altor factori – de la disciplină și implicarea părinților până la rolul meditațiilor. Acest demers oferă o perspectivă profundă asupra modului în care liderii de școli înțeleg performanța și asupra responsabilităților pe care sunt sau nu sunt dispuși să și le asume.

Capitolul calitativ este un punct de forță al lucrării, prin temele abordate și prin modul sistematic de analiză. Întregul demers se remarcă prin stilul academic sobru, prin consistența bibliografică, prin atenția acordată limitelor metodologice și prin absența judecăților de valoare – toate acestea confirmând maturizarea intelectuală a autorului.

Această carte este mai mult decât transpunerea unei teze bine realizate. Ea este expresia unui parcurs de transformare personală și profesională. Provenit din practica educațională, fără un background academic solid inițial, Iosif Curta a parcurs cu disciplină și perseverență toate etapele formării doctorale, reușind să internalizeze principiile cercetării științifice și să producă o lucrare valoroasă, obiectivă și utilă.

Cartea reprezintă astfel nu doar o contribuție relevantă la literatura românească de sociologia educației, ci și o ilustrare exemplară a felului în care etica muncii, rigoarea intelectuală și valorile comunității educaționale se pot transforma într-un proiect științific valoros.

prof. univ. dr. habil. Adrian Hatos

Oradea

Noiembrie 2025

Cuprins

Listă tabele.....	15
Listă figuri	17
Listă de termeni și abrevieri.....	19
Introducere	21
Capitolul 1. Actualitate privind educația religioasă și școlile confesionale în sistemul de educație preuniversitar. Sistemul educațional în România.....	31
1.1. Educația religioasă și școlile confesionale în sistemul de educație din România	31
1.1.1. Predarea religiei în sistemul de educație preuniversitar din România	31
1.1.2. Învățământul confesional în România	32
1.1.3. Scurtă prezentare a învățământului confesional orădean.....	33
1.2. Considerente teoretice privind educația religioasă.....	36
1.2.1. Educația religioasă în Europa	36
1.2.2. Tendința întoarcerii religiei în școlile publice.....	37
1.2.3. Educația interculturală, diversitatea religioasă și dialogul în Europa	40
1.2.4. Contribuția dimensiunii religioase la educația civică și formarea personalității elevilor	43
1.2.5. Recomandări din partea Consiliului Europei privind educația religioasă.....	45
1.3. Percepția religiei în educație.....	47
1.4. Educația confesională versus relația dintre stat și biserică în contextul educației în Europa	48

1.4.1. Educația religioasă în Europa	48
1.4.2. Relația dintre stat și biserică.....	58
1.5. Studii privind avantajele școlilor de confesiune catolice în SUA	60
1.5.1. Sinteze de literatură	60
1.5.2. Studiul „Binecuvântarea mixtă” John și Stephen Bartkowski	62
1.6. Prezentare generală privind organizarea sistemului național de educație din România	64
1.6.1. Elemente de istoric a educației în România începând cu secolul XVIII.....	66
1.6.2. Sistemul românesc de educație înainte de 1918	69
1.6.3. Sistemul românesc de educație între 1918-1944	70
1.7. Concluzii	72
Capitolul 2. Perspective sociologice privind performanța școlară.....	75
2.1. Performanța școlară	75
2.1.1. Definire și conceptualizare	75
2.1.2. Tipuri de evaluare.....	76
2.2. Factori care influențează performanța școlară	77
2.2.1. Considerații teoretice.....	77
2.2.2. Factori de natură care influențează negativ rezultatele școlare	80
2.2.3. Factori la nivel individual și familial	81
2.2.4. Clasele sociale și implicarea părinților.....	85
2.2.5. Capitalul cultural, factor contributiv la obținerea rezultatelor școlare	87
2.3. Factori de la nivelul școlii.....	89
2.3.1. Tip de școală	89
2.3.2. Stabilitatea versus migrația personalului	90
2.3.3. Implicarea părinților.....	91
2.3.4. Dimensiunea școlilor	92
2.3.5. Mediul social și contextual școlar	92
2.3.6. Capitalul social și performanța școlară.....	94
2.3.7. Rolul profesorului în obținerea performanței școlare	97

2.4. Impactul religiei asupra performanțelor academice	97
2.4.1. Sinteze teoretice privind impactul religiei asupra performanței educaționale	97
2.4.2. Impactul variabilelor religioase în realizarea școlară	100
2.5. Studiu de caz privind rezultatele elevilor implicați religios, în SUA, 2003	102
2.6. Motivații exterioare pentru practica religioasă	103
2.6.1. Așteptările părinților	103
2.6.2. Structura familiei și succesul școlar	104
2.6.3. Relațiile de prietenie	105
2.6.4. Activitățile extracurriculare și succesul școlar	106
2.6.5. Comunitățile dezavantajate	108
2.7. Concluzii ale studiilor teoretice	109

Capitolul 3. Studiu cantitativ 1.

Analiza cantitativă a rezultatelor școlare ale elevilor de gimnaziu și liceu din Oradea, date comparative între școlile confesionale și cele laice în perioada 2011-2016	113
3.1. Introducere	113
3.2. Religiozitatea ca predictor al performanței școlare	116
3.2.1. Învățământul confesional și reușita școlară a elevilor	116
3.2.2. Studiul Bibliei, comportamentul și performanța școlară	116
3.2.3. Variabile socio-psihologice și impactul religiei asupra performanțelor școlare	117
3.2.4. Practicile parentale – variabilă de impact pentru relația dintre religiozitate și performanța academică	118
3.3. Implicarea religioasă a elevilor și performanța academică	118
3.3.1. Experiența sistemului de educație american	118
3.3.2. Diferențe în performanța academică a elevilor din școli publice și din școli confesionale. Experiența Britanică	121
3.4. Bacalaureatul în România	122
3.5. Ipoteze	123
3.6. Colectarea și analiza datelor	124

3.7. Variabile.....	124
3.8. Rezultate	126
3.8.1. Rezultatele examenului de bacalaureat 2015- 2016.....	126
3.8.2. Efectul Brăila în județul Bihor	126
3.8.3. Date statistice privind numărul elevilor înscriși și participanți la examenul național de Bacalaureat în județul Bihor	131
3.8.4. Analiza situației abandonului școlar în perioada 2011-2016 – în școlile din Oradea	140
3.9. Concluzii.....	143

Capitolul 4. Studiu cantitativ 2.

Analiza privind impactul școlilor confesionale

asupra rezultatelor școlare în rândul elevilor de clasa a VIII-a

cu vârste cuprinse între 13-15 ani.....	145
4.1. Introducere	145
4.2. Delimitări conceptuale.....	146
4.3. Funcțiile sociale ale religiei și impactul asupra adolescenților	148
4.4. Sinteze teoretice privind relația dintre religia și performanțele școlare ale elevilor	150
4.4.1. Impactul religiozității și performanța școlară a adolescenților	150
4.4.2. Impactul școlii confesionale asupra performanțelor academice.....	150
4.4.3. Impactul socializării religioase asupra rezultatelor școlare..	151
4.5. Ipoteze	153
4.6. Colectarea și analiza datelor	154
4.7. Proceduri de analiză	154
4.8. Variabile.....	155
4.9. Rezultate	156
4.10. Concluzii.....	159

Capitolul 5. Studiu calitativ 3.

Analiza percepției directorilor a patru tipuri de școli din Oradea asupra rezultatelor școlare ale elevilor.....	163
5.1. Introducere	163
5.2. Aspecte teoretice privind analiza calitativă și studii anterioare.....	164
5.3. Metodologia studiului	167
5.4. Culegerea și analiza datelor	167
5.5. Rezultatele analizelor exploratorii	168
5.5.1. Dimensiunea tematică 1: Percepția directorilor asupra rezultatelor școlare ale elevilor/școlilor	169
5.5.2. Dimensiunea tematică 2: Percepția privind valorile și principiile specifice fiecărei școli	171
5.5.3. Dimensiunea tematică 3: Percepția influenței religiozității elevului/ familiei asupra rezultatelor școlare.....	181
5.5.4. Dimensiunea tematică 4: Percepția privind meditațiile școlare	182
5.5.5. Dimensiunea tematică 5: Politici educaționale și influența acestora asupra rezultatelor școlare ale elevilor.....	187
5.6. Concluzii	191
Capitolul 6. Concluzii generale	195
Bibliografie	203
Anexe	225

Listă tabele

Tabel 3.1. Număr de școli după filieră educațională.....	125
Tabel 3.2. Bacalaureat în 2015 și 2016 la Oradea	126
Tabel 3.3. Rate de înscriere și de promovare agregate pe tipuri de școli (2015 și 2016)	126
Tabel 3.4. Rate de înscriere și de promovare la examenul de bacalaureat din 2015 și 2016 pe tipuri de școli.....	128
Tabel 3.5. Rate de înscriere, promovare și promovare din absolvenți pe filiere agregate pe 2015 și 2016.....	129
Tabel 3.6. Analiza comparativă a rezultatelor elevilor orădeni la Evaluarea Națională 2011-2016	131
Tabel 3.7. Analiza comparativă a rezultatelor elevilor orădeni la examenul de Bacalaureat 2011-2016	134
Tabel 3.8. Rata de promovare în cazul școlilor laice	134
Tabel 3.9. Rata de promovare la examenul de Bacalaureat în cazul școlilor confesionale în perioada 2011-2016.....	137
Tabel 3.10. Frecvențe înregistrate pentru elevii absolvenți, înscriși, participanți și promovați la examenul național de Bacalaureat în perioada 2015-2016	139
Tabel 3.11. Analiza situației abandonului școlar în perioada 2011-2016	141
Tabel 3.12. Analiza situației abandonului școlar în perioada 2011-2016 – liceu	142

Tabel 4.1. Variabile implicate în studiu.....	155
Tabel 4.2. Statisticile de grup – media generală a anului școlar anterior și tipul de școală	156
Tabel 4.3. Coeficientul de corelație Pearson – media generală obținută în anul școlar anterior și religiozitatea.....	156
Tabel 4.4. Modele de regresie ale performanței școlare.....	157
Tabel 4.5. Coeficienții regresiei pentru rezultatele școlare.....	157
Tabel 5.1. Lista școlilor implicate în cercetare	167

Listă figuri

Figura 1.1. Harta educației religioase în Europa.....	48
Figura 1.2. Prezentare schematică a sistemului de educație preuniversitar din România	66
Figura 2.1. Ancheta națională a sănătății copiilor.....	102
Figura 2.2. Frecvența practicării religiei	103
Figura 3.1. Rate de înscriere și de promovare agregate pe tipuri de școli (2015 și 2016).....	127
Figura 3.2. Rate de participare și de promovare a examenului de bacalaureat din 2015 și 2016 pe tipuri de școli.....	128
Figura 3.3. Rate de înscriere, și promovare din absolvenți pe filiere agregate pe 2015 și 2016.....	130
Figura 3.4. Reprezentarea grafică a rezultatelor elevilor proveniți din școlile laice din Oradea la EN în perioada 2011-2016 ...	132
Figura 3.5. Reprezentarea grafică a rezultatelor elevilor proveniți din școlile confesionale din Oradea la EN în perioada 2011-2016	133
Figura 3.6. Reprezentarea grafică a rezultatelor elevilor proveniți din școlile laice din Oradea la examenul de Bacalaureat în perioada 2011-2016	136
Figura 3.7. Reprezentarea grafică a rezultatelor elevilor proveniți din școlile confesionale din Oradea la EN în perioada 2011-2016.....	138

Figura 3.8. Părăsirea timpurie a școlii – Europa 2023	140
Figura 3.9. Reprezentarea grafică a ratei de abandon a elevilor proveniți din școlile gimnaziale din Oradea în perioada 2011-2016	141
Figura 3.10. Reprezentarea grafică a ratei de abandon a elevilor proveniți din liceele orădene în perioada 2011-2016.....	142
Figura 5.1. Frecvență cuvinte factori care influențează rezultatele școlare.....	172
Figura 5.2. Frecvență cuvinte particularitate școlară	173
Figura 5.3. Frecvență cuvinte meditații școlare.....	186

Listă de termeni și abrevieri

ACSI – Asociația Internațională a Școlilor Creștine

ARACIP – Agenția Română de Asigurare a Calității
în Învățământul Preuniversitar

coGREE – Coordinating Group for Religion in Education in Europe

CNRED – Centru Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor

EPHE – Ecole Pratique des Hautes Etudes

ENRECA – The European Network for Religious Education in Europe
through Contextual Approaches

EurECA – European Educators Christian Association

GPA – Grade Point Average

IRES – Institutul Român pentru Evaluare și Strategie

LEN – Legea Educației Naționale

MERPAS – Monitorul Educațional al Rezultatelor, Practicilor
și Atitudinilor în Școlile din Bihor

NELS: – National Education Longitudinal Study

RE – Educație Religioasă

UTSA – Universitatea Texas San Antonio –
The University of Texas at San Antonio

Introducere

Performanța școlară a devenit un subiect de interes general și des dezbătut în spațiul public, în ultimele decenii. Astfel că rezultatele școlare ale elevilor, în mod special cele obținute la examenele naționale, sau cele de la admiterea la studiile superioare, impun studiarea factorilor și a motivelor conform cărora acestea sunt deseori criticate, discutate și uneori contestate. Succesul școlar, așa cum mai este numit rezultatul dezirabil al procesului de educație din sistemul preuniversitar, este mereu în atenția profesorilor, elevilor și părinților, și des utilizat în literatura de specialitate, în special în studiile sociologice, analizând astfel problemele specifice procesului de educație. Scopul analizei este deseori de a identifica factorii care influențează rezultatele școlare ale elevilor, în raport cu așteptările școlii, ale părinților și elevilor. Cu toate acestea, există și alte explicații pentru accesul elevilor în etapele superioare, sau pentru atingerea unui anumit statut social, ca urmare a promovării pe scara socială, dar și pentru ocuparea unor funcții ulterior finalizării studiilor.

În mod obișnuit, larg agreat, succesul școlar așteptat se referă la dobândirea cunoștințelor, aptitudinilor și abilităților dorite, specifice unui anumit nivel de educație. Într-o altă formulare, succesul școlar poate fi acceptat ca fiind mecanismul prin care elevii ating un anumit nivel educațional, reușind parcurgerea traseului educațional cu rezultate foarte bune (York, 2015).

Rezultatele de cercetare din domeniul modelării rezultatelor educației sunt consecvente în ceea ce privește obținerea unor rezultate școlare mai bune de către elevii din școlile afiliate religios (școli confesionale) decât cei din școlile laice, dacă sunt controlate celelalte variabile care determină rezultatele școlare individuale. Intenția acestui

studiu este să verifice ipoteza conform căreia, religia și mediul școlar confesional constituie variabile de context importante ale reușitei școlare.

Un studiu asemănător, realizat în Ungaria de către (Pusztai, 2006) arată că elevii cu statut social asemănător din școlile confesionale au o viziune mai clară în ceea ce privește studiile superioare decât elevii din școlile non-confesionale, diferența fiind accentuată în rândul elevilor ai căror părinți au un nivel de educație mai scăzut.

Una dintre problemele care se ridică în mod constant în dezbaterile din jurul factorilor care contribuie la obținerea rezultatelor școlare este intervenția variabilelor religioase în procesul educațional. Numeroși cercetători au subliniat efectele benefice ale religiozității personale în ceea ce privește învățarea (Jeynes, 1999, 2003a, 2003b; Sanders Herting, 2000), inclusiv la elevii cu un statut social defavorizat.

În acest sens există o bogată literatură care furnizează dovezi cu privire la efectele pozitive ale religiozității personale ale elevilor și ale părinților acestora și rezultatele școlare (Byfield, 2008; Park și Bonner, 2008; Abar, Carter, și Winsler, 2009). Nu este deloc surprinzător că un Raport Rasmussen din 2015 arată că în SUA 61% dintre părinții cu copii de vârstă școlară doresc creșterea orelor de religie în școlile publice (Rasmussen, 2015).

Una dintre ipotezele care a inspirat și a stat la baza realizării acestei lucrări a fost cea a rezultatele cercetărilor privind avantajul școlii catolice studiate și prezentate de către cercetători recunoscuți în domeniul educației începând cu (Coleman, 1988a), (Dronkers și Róbert, 2004), Jeynes(2004), apoi studiile efectuate de (Jeynes, 2008).

Constatările inițiale ale lui Coleman și dezbaterile pe care le-a iscat au fost deosebit de importante, întrucât nu doar că au subliniat valoarea educațională a variabilelor religioase, dar au și concentrat discuția educațională pe câteva mari teme: cercetarea efectelor școlii, studiul alegerii școlii și investigarea impactului capitalului social și al inegalităților sociale asupra rezultatelor școlare (Agirdag, Driessen și Merry, 2017).

O altă teză răspândită cu privire la cauzele pentru care școlile denominaționale au un avantaj serios în raport cu cele publice este că

aceste școli sunt mai puternic orientate academic, și impun o disciplină și o rigoare mai severă decât școlile publice (Carbonaro și Covay, 2010b).

Studiind învățământul confesional, constatăm că acesta are o istorie semnificativă atât la nivel european unde a beneficiat de sprijinul bisericilor, al cetățenilor, dar și al statului în unele țări Europene, inclusiv în România, chiar dacă sub o formă mai timidă. Ca formă de organizare instituționalizată în domeniul educației, învățământul confesional, în multe situații a fost facilitatorul învățământului privat sau a celui de stat. Totodată, dacă avem în atenție calitatea educației, constatăm că aceste școli sunt asociate unor exigențe ridicate, așa cum găsim în literatura de specialitate din Europa și SUA. Unii specialiști susțin că acest sistem a fost asimilat ca fiind deosebit de exigent și cu pretenții ridicate, uneori selectiv sau chiar elitist.

Urmărind evoluția școlilor confesionale din România observăm că au primit în ultimii tot mai multă încredere din partea părinților care optează pentru aceste școli, dar și din partea autorităților care oferă sprijin tot mai mare dezvoltării acestora. Din bazele de date disponibile găsim faptul că, școlile confesionale au fost înființate în majoritatea orașelor din țară, existând în acest moment aproximativ 80 de școli, așa cum reiese din analiza prezentată de către Adrian Mihălcioiu¹ în evaluarea rezultatelor școlilor teologice din România. O altă sursă care urmărește rezultatele tuturor liceelor din România este clasamentul *www.bacplus.ro*², din care putem identifica, de asemenea, performanța liceelor confesionale din România.

Repartizarea pe confesiuni arată că numărul cel mai mare de școli confesionale îl deține cultul ortodox, așa cum se vede în expunerea următoare:

- Ortodoxe: 33;
- Catolice (romano și grco-catolice): 14;
- Penticostale: 8;

¹ Mihalcioiu, A. (2011). *Cele mai bune licee Teologice*, Accesat pe: <https://blog.adrian.mihalcioiu.ro/2011/cele-mai-bune-licee-teologice.html>, la data de 19.09.2022;

² *Clasamentul Liceelor la Bacalaureat și Admitere*, Accesat pe: <https://www.bacplus.ro/top-lice/> 2023, la data de 08.08.2023;

- Reformate: 8;
- Baptiste: 7;
- Adventiste: 3;
- Musulmane: 1.

În literatura de specialitate privind efectele studierii religiei în școli, am constatat că un număr în creștere de cercetători, în special sociologi, care anterior nu au fost preocupați de religie sau de studiul acesteia din perspectiva rolului acesteia în educație, devin tot mai interesați de acest domeniu. Astfel, profesori de la științele politice, de la sociologie și filosofie arată un interes tot mai mare pentru acest domeniu. Un exemplu remarcabil este filozoful și sociologul german Jürgen Habermas, care zeci de ani a refuzat să țină seama de religie sau de influența acesteia, în teoria sa de „acțiune comunicativă”. Cu câțiva ani în urmă Habermas a început să scrie tot mai mult despre religie și despre funcția sa de înțelegere reciprocă (Habermas, 2006).

Un accent deosebit în aceste studii s-a pus pe cercetarea modului în care capitalul social reprezintă o resursă care poate fi investită pentru obținerea unui rezultat școlar mai bun. Un concept nou privind capitalul este privit prin prisma unei gândiri economice moderne, care a extins conceptul de capital de la resursele fizice și monetare, așa cum era privit în trecut, la cele umane (Hatos, 2006).

Studiul de față, își propune să analizeze performanțele educaționale ale elevilor orădeni de gimnaziu și liceu prin compararea rezultatelor educaționale în funcție de tipul de școală: școli publice versus școli confesionale.

Prin urmare, ne propunem, pornind de la analiza literaturii existente și a cercetărilor realizate în alte țări, studii care susțin rolul religiei ca predictor al obținerii rezultatelor școlare, să testăm pe baza unor investigații empirice realizate în perioada 2015-2022, dacă elevii care studiază în școlile confesionale (liceele teologice) din Oradea obțin performanțe școlare situate peste media celorlalte școli orădene. Uitându-ne la specificul acestor școli care au dublă subordonare, constatăm că elementul suplimentar care apare este implicarea religioasă a elevilor și a părinților

acestora, precum și ethosul specific acestor instituții, care pun un accent deosebit pe principii precum empatie, ajutor reciproc, disciplină, atașament față de un set de valori etc.

Un alt obiectiv al acestui studiu este să aducă în atenție rolul și importanța educației religioase în dezvoltarea personală a elevilor, în atingerea obiectivelor educaționale din învățământul preuniversitar, cât și observarea rolului religiei în modelarea comportamentului și a atitudinilor pozitive promovate de învățătura religioasă sau a studierii în școli subordonate religioase.

De asemenea, prin intermediul prezentei lucrări dorim să evaluăm interesul acestor școli pentru o pregătire academică optimă a elevilor, împletită cu educația și pregătirea acestora pentru viață, în contextul în care în România, odată cu schimbările politice, legislative și sociale de după anii '90, asistăm la o scădere a calității actului educațional însoțit de scăderea motivației elevilor de a învăța, și o creștere accelerată a numărului de elevi care abandonează școala în sistemul preuniversitar de stat. Acest lucru este descris în capitolul patru al studiului, prin prezentarea rezultatelor școlare ale elevilor școlilor confesionale, comparate cu cele ale școlilor publice din Oradea.

O motivare esențială în demararea acestui studiu îl reprezintă rezultatele identificate în literatura sociologică, prezentând rezultatele unor cercetări anterioare în Europa și SUA. Un astfel de studiu este cel al aportului școlilor confesionale care au un rol important în majoritatea statelor europene, în SUA, dar și în țări sărace din Africa sau Asia, oferind o alternativă educațională specifică și diferită de sistemele clasice de stat. În țara noastră, înaintea instalării regimului comunist, existau numeroase școli confesionale care au funcționat pe lângă unele biserici, în special în perioada 1876-1918, în Transilvania habsburgică, sub coordonarea bisericii catolice (Giurgiu, 2011).

În România, imediat după schimbarea regimului politic din anii '90, la inițiativa unor biserici sau a unor comunități de credincioși, au fost înființate grădinițe, școli generale și licee, majoritatea purtând azi denumirea de licee teologice, inițial primind numele de seminarii teologice,

conform aprobărilor de la începutul anilor 1990 (HG nr. 521/1990, art. 14; legea 486/2006). Aceste școli, așa cum reiese din obiectivele propuse și declarate ale acestora, majoritatea, pe lângă interesul de a oferi elevilor disciplina *religie* specifică fiecărui cult care a înființat școala, pun un accent deosebit pe atingerea unui nivel ridicat în pregătirea academică a elevilor pentru examenele naționale, dar și pe obținerea și dezvoltarea unui climat bazat pe încredere, respect, altruism și promovarea valorilor specifice învățăturilor religioase specifice, dezvoltând astfel un capital social benefic mediului de învățare. Urmărind aspectele prezentate, considerăm că această analiză este bine venită după mai bine de 30 de ani de la înființarea acestor școli.

O parte a studiilor din domeniu indică spre o influență pozitivă a calității de a fi religios (de a fi creștin în mod particular) asupra educației elevilor (Sanders și Herting, 2013; Shoknaili, Olson și Youssef, 1997; Steward și Jo, 1998).

Studiul de față este structurat în cinci capitole, după cum urmează:

1. Actualitate privind educația religioasă și școlile confesionale în sistemul de educație preuniversitar. Sistemul educațional în România.
2. Perspective sociologice privind performanța școlară.
3. Analiza cantitativă a rezultatelor școlare ale elevilor de gimnaziu și liceu din Oradea, date comparative între școlile confesionale și cele laice, în perioada 2011-2016.
4. Analiza privind impactul școlilor confesionale asupra rezultatelor școlare în rândul elevilor de clasa a VIII-a, cu vârste cuprinse între 13 și 15 ani.
5. Analiza calitativă a percepției directorilor a patru tipuri de școli din Oradea, asupra rezultatelor școlare ale elevilor.

În primul capitol sunt prezentate aspecte privind percepția și modul de lucru în diferite școli din Europa, cu privire la rolul și implicarea religiei, a comportamentului religios, al politicilor din aceste state privind religia din două mari perspective, educație în religie și educație despre religie.

În partea a doua din primul capitol, se prezintă modul de funcționare a sistemului de educație din România începând cu secolul XVIII, o trecere succintă prin istoria educației din Principatele Române, care după 1918 au format România așa cum o cunoaștem astăzi, dar și o prezentare a cadrului legislativ existent privind funcționarea instituțiilor de învățământ, în mod special schimbările apărute după anul 1990, înființarea școlilor denominaționale (confesionale) și impactul acestora în rețeaua unităților de educație.

Observăm din datele prezentate, modul cum schimbările apărute în perioada comunistă au influențat profund sistemul românesc de educație, cu implicări majore pe termen lung a absolvenților pregătiți în această perioadă. Tot în cadrul acestui capitol sunt prezentate schematic nivelurile existente de la grădiniță până la studiile doctorale din universități, reglementate prin Legea 1/2011, recent prin legea 198/2023, și prin actele elaborate ulterior de Ministerul Educației prin metodologii, protocoale, proceduri și regulamente specifice.

În capitolul al doilea, numit *Perspective sociologice privind performanța școlară*, am tratat problema rezultatelor școlare și a factorilor care influențează reușita școlară a elevilor cuprinși în sistemul național de educație. În aceeași secțiune sunt prezentate aspecte privitoare la tipurile de evaluare, modul de măsurare a rezultatelor școlare, dar și impactul școlilor asupra reușitei școlare, în funcție de specificul acestora.

Un accent important în capitolul al doilea, este atribuit diversilor factori care pot influența reușita școlară, condițiilor în care elevii învață, tipului de școală, toate acestea în raport cu așteptările celor implicați.

Din studiul literaturii de specialitate descoperim factorii relevanți care influențează rezultatele, fapt ce poate ajuta la crearea condițiilor prielnice pentru elevi în obținerea acestui deziderat. Dintre factorii studiați, cei care s-au dovedit a avea o puternică influență asupra dezvoltării și realizării elevilor sunt factori sociali cum ar fi: structura familiei, influența etniei, statutul socioeconomic (SES) al familiei, nivelul de pregătire al părinților, capitalul social, capitalul cultural, alți factori care țin de școală (tipul școlii, dimensiunea școlii, rolul profesorului), iar în

finalul studiului, influența religiozității și a implicării religioase a elevilor sau a familiilor acestora.

În capitolul al treilea sunt prezentate rezultatele școlare ale elevilor de gimnaziu și liceu din Oradea la examenele de Evaluare Națională și Bacalaureat desfășurate în perioada 2011-2016, respectiv date privind abandonul școlar.

În urma analizei și prezentării acestor date, considerăm că prezentul studiu contribuie la o mai bună înțelegere a influenței caracteristicilor religioase asupra realizării școlare, și susținem faptul că rezultatele elevilor analizate în acest studiu au o importanță mare printr-o abordare exploratorie, confirmând ipotezele din literatura de specialitate în care am găsit numeroase studii specifice temei abordate, explorând subiectul în zone diferite ale globului. Întrebările de ce unii au rezultate mai bune decât alții, de ce în unele țări există rezultate mai bune, sau chiar performanță în educație și în altele nu, sunt des întâlnite, și sperăm că încep să-și găsească răspuns în studiile sociologice care tratează acest subiect.

În capitolul al patrulea sunt prezentate rezultatele unui studiu din care a rezultat o analiză amplă a comportamentului și atitudinilor elevilor de clasa a VIII-a, din județul Bihor. Din acest studiu rezultă faptul că școlile confesionale au un impact pozitiv asupra rezultatelor școlare ale elevilor, comparativ cu celelalte școli din județ.

În cadrul acestui capitol este prezentat un studiu bazat pe datele culese prin intermediul anchetei sociologice MERPAS (Monitorul Educațional al Rezultatelor, Practicilor și Atitudinilor în Școlile din Bihor), unde am încercat să conturăm principalii predictorii ai religiozității și a practicării religiei de către elevii din clasele a VIII-a, din județul Bihor. Cercetarea bazată pe un chestionar autoaplicat a avut în analiză toată mulțimea elevilor din clasele a VIII-a din județul Bihor. Cu ajutorul unui model de regresie în trei blocuri am testat mai multe ipoteze privind religiozitatea: ipoteza diferențelor dintre sexe, ipoteza statutului socio-economic, influența religiozității, influența locului de rezidență, efectul încrederii, respectiv efectul de grup, aspecte ce pot fi explicate parțial prin

specificul societății românești. În urma analizelor statistice s-a dovedit că sexul, caracteristicile economice, mediul de rezidență și nivelul de religiozitate sunt predictorii semnificativi ai performanței școlare în rândul elevilor de clasa a VIII-a din județul Bihor.

Rezultatele prezentei cercetări privind religiozitatea elevilor de clasa a VIII-a confirmă ipoteza că aceasta contribuie la creșterea performanței școlare. Așa cum reiese din studiu, atât religiozitatea, cât și practicile religioase, aduc un plus de motivare pozitivă privind învățarea și obținerea rezultatelor școlare. De asemenea, observăm că părinții implicați religios au o mai mare aplecare spre a-și motiva copiii să învețe mai bine și să obțină rezultate școlare ridicate.

În capitolul al cincilea este prezentat un studiu privind percepția directorilor a 12 școli din Oradea în ceea ce privește rezultatele școlare ale elevilor din școlile pe care le coordonează, dar și alte aspecte legate de factorii interni și externi care influențează rezultatele școlare. De asemenea, este testată percepția directorilor privind meditațiile, rolul profesorului și caracteristici privind politicile educaționale, care au ca scop îmbunătățirea sistemului de educație și obținerea unor rezultate școlare mai bune.

De asemenea, din analizele acestei cercetări reiese, și se confirmă ipoteza conform căreia elevii care au părinți cu un status socio-economic superior au rezultate academice mai bune decât omologii lor, acest lucru fiind influențat direct de posibilitățile acestora de a oferi copiilor ore suplimentare, culegeri, cărți sau alte mijloace care să-i ajute în atingerea obiectivelor școlare.

În capitolul al șaselea sunt sintetizate concluziile generale ale lucrării.

Cele trei studii realizate și prezentate în această lucrare susțin ipoteza conform căreia școlile confesionale creează în mod natural un mediu favorabil, care îmbunătățește performanța academică a elevilor în comparație cu elevii de aceeași vârstă în școlile publice.

Deși am încercat să abordăm problema rezultatelor școlare, vizând aportul școlilor confesionale în obținerea acestora, și în mod special influența religiei și a religiozității elevilor și a familiilor acestora în obținerea

rezultatelor, prin prisma unei riguroase analize a literaturii de specialitate cât mai actuale, respectiv prin realizarea a trei studii ample, nu considerăm că lucrarea de față are un caracter exhaustiv. Putem spune însă, că poate fi considerată un prim pas important în abordarea acestei teme la nivelul științelor sociale din România, iar la nivel internațional considerăm că aduce un mic aport în conturarea imaginii științifice asupra acestui subiect.

O altă caracteristică importantă a cercetării arată că elevii din zonele urbane obțin rezultate educaționale mai bune decât elevii din zonele rurale, deși elevii din mediul rural sunt mai religioși decât omologii lor din mediul rural. O explicație plauzibilă ar fi faptul că în mediul urban elevii sunt mai mult motivați de părinți, atent monitorizați în rezolvarea sarcinilor școlare, în timp ce în mediul rural elevii contribuie împreună cu părinții la munca din gospodărie, neglijând uneori sarcinile primite de la școală.

O constatare la momentul demarării cercetării a fost că în România acest subiect este foarte puțin studiat și nu găsim rezultate care să ajute temei noastre. Majoritatea literaturii identificate ca urmare a studierii subiectului a fost scrisă în alte țări din Europa și SUA, care au o bogată istorie a existenței școlilor confesionale. Această constatare a devenit o provocare suplimentară în abordarea temei noastre și sperăm ca în perioada următoare acest subiect să fie unul de interes pentru realizarea unor studii relevante privind influența religiei, a religiozității, dar și a școlilor confesionale prin ethosul specific, la obținerea rezultatelor școlare.

ISBN 978-606-37-2865-5